

Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, I. díl/Anthropologické vyšetření ostatků sv. Václava

< Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, I. díl
Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého, I. díl
Jindřich Matiegka

◀ Osobnost knížete Václava. Anthropologické vyšetření ostatků sv. Václava Hrob svatého Václava ▶

tomto článku podávám výsledky a závěry zkoumání, které jsem v měsících dubnu a květnu r. 1911 prováděl při komisionálním ohledání ostatků sv. Václava v chrámu svatovítském. Ostatky ty, uložené na pěti různých místech chrámu, t. j. v oltární mense svatováclavské kaple, ve třech relikviářích svatovítského dómu a konečně v olovené truhlici, chované v dutině podoltární, jsou označeny starými písemnými doklady přímo jako ostatky sv. Václava.

Účelem prohlídky nebylo dokázatí identitu osoby; nebylo příčiny pochybovatí o tom, že ostatky sv. Václava nám byly zachovány; vždyť nejde o pozůstatky osoby všední, nýbrž o pozůstatky knížete, a to knížete českého, domácího; není pochyby, že jeho hrob byl hned od prvopočátku zvláště označen a jako takový znám. Podobně byly zachovány hroby a pozůstatky také jiných českých knížat z oné doby
Péče o hrob a pozůstatky ovšem přirozeně vzrostla od doby, kdy kníže Václav byl uctíván jako svatý. Úcta ta byla příčinou, že hrob byl vyzdobován co nejskvostněji drahokamy a cennými kovy; to však mělo opět za následek olupování hrobu od XIV. století — ne-li dříve — až do dob nedávných. Mnoho bylo uschováno před zrakem nepřátel v pohnutých dobách válečných, ale nemohlo býti uchráněno před domnělými citeli. Stačí nahlédnouti do náčrtku dějin hrobu sv. Václava, který podal p. biskup Dr. A. Podlaha.^[red 1] Zločinná ruka sahá ovšem jen po zlatě a drahých kamenech a nechává kosti hmotně bezcenné nedotknuty, ale musíme přec uznati, že za tak neklidných a bouřlivých dob, jaké hrob sv. Václava prodělal, mohlo dojít i k ztrátě nebo záměně ostatků samých. Tu může věda prokázati službu důkazem, že nalezené ostatky jsou skutečně ty, které odedávna byly uctívány jako pozůstatky sv. Václava.

Okolnost, že lebka sv. Václava podobně jako lebka sv. Ludmily a jiných svatých — byla odedávna odděleně přechovávána, a že i ostatní ostatky byly na dvou různých místech uloženy, nijak nepřekvapuje, když si vzpomene na středověký mrav, pochovávatí jednotlivé části těla, zvláště srdce a útroby, odděleně.^[1] Z kostry byl přirozeně připisován zvláštní význam lebce. Mimoto byla snad příčinou, že část ostatků byla uložena na místě přístupnějším, péče o to, aby v sídle církevní správy království Českého byla po ruce část ostatků, z níž by při zakládání nových kostelů mohly menší částky býti poskytovány. Tak se stalo, že prohlídka ostatků se děla postupně v několika časově oddělených seděních.

I. Především bylo dne 6. dubna 1911 mně a prof. Dru J. Hnátkovi, jenž se zúčastnil anthropologického prozkoumání, předloženo 17 zlomků kostí, které byly nalezeny dne 4. dubna 1911 po otevření oltární mense. Zároveň nám bylo možno prohlédnouti lebku sv. Václava uschovávanou odděleně v relikviáři na hlavním oltáři chrámu svatovítského. (A. I. a II.)

Podle zprávy Tom. Pešíny byly r. 1671 při nové úpravě oltáře a hrobu sv. Václava k nalezeným ostatkům jeho připojeny některé relikvie (části lebky a zlomky kostí) jiných světců.

Bylo tudíž především zapotřebí podle možnosti stanoviti, které z ostatků náležejí sv. Václavu a které jiným světcům. Předem bylo možno se domnívati, že ostatky sv. Václava budou ve větším počtu, ostatní jen ojediněle zastoupeny I nalezeny tyto zbytky kostrové:

1. 191 mm dlouhý, tenký, na nejsilnějším místě jen 10 mm tlustý úlomek, patrně část diafysy kosti lýtkové (fibula). Jest povrchu drsného, barvy hnědé, poměrně těžký, jako pryskyřicí napuštěný a líší se svým zevnějškem nejen od ostatních kostí, nýbrž vykazuje vůbec jiné vzezření než kosti v našich půdách nacházené. Možná, že jde o ostatek velmi starý, nějakou konservační látkou napuštěný a odjinud sem dovezený.
2. Část šupiny kosti týlní (os occipitale), z níž hlavně zachována jest levá polovice, z menší části strana pravá. Jest charakterisována švem lambdovitým, vnitřním hrbolem a brázdami (protub. occip. int., sulc. longit. et transversal.). Úlomek měří napříč 77 mm, kolmo 72 mm, šířko (max.) 94 mm, vykazuje několik trhlin a na vnitřní ploše četné černé skvrny, nejspíše od sloučenin železa a manganu, jak se nacházejí na starých kostech a na vápenci. Podle masivnosti kosti (jest místy přes 10mm tlustá) možno se domnívati, že pochází spíše z nějaké lebky mužské.
3. Zlomek pars petrosa et mastoidea levé kosti skráňové vcelku maximálně 69 mm měřící. Výčnělek soscový jest silný, od švu k hrotu 45 mm vysoký.
4. Část čelní kosti (os frontis) se zachovaným okrajem očníkovým strany pravé; dutinka čelní jest otevřena. (Rozměr příčný 47 mm, kolmý 30 mm.)
5. Úlomek kosti týlní (pars basilaris ossis occip.) se zachovalou ploškou kloubovou pravé strany (processus condyloideus) a s částí okraje otvoru týlního (maximální rozměr 64mm).
6. Podobný úlomek kosti týlní (pars basilaris ossis occip.) s kloubovou ploškou strany levé, ale nenáležející k zlomku sub 5. uvedenému (max. rozměr 49 mm).

Údaje o textu	
Titulek:	Anthropologické vyšetření ostatků sv. Václava
Autor:	Jindřich Matiegka
Zdroj:	Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého. Díl I – Kníže Václav svatý a jeho doba.
Vydáno:	Praha : Národní výbor na oslavu svatováclavského tisíciletí, 1934
Licence:	PD old 70
Dílo ve Wikipedii: Svatý Václav	

I.
Lebka sv. Václava.

7. Asi 86 mm měříci *úlovek kosti vřetenní* (radius) s hlavičkou a drsnatinou pro úpon svalu dvojhlavého. Vybledlý nápis inkoustový označuje kost tu jako ostatek po sv. Klementu.

8. *Kost klíční* (clavicula), jejíž hrudní konec jest ulomen, akromiální porouchán. Úlovek měří maximálně 87 mm.

9. *Úlovek střední části některého prostředního žebra*, maximálně 42 mm dlouhý, 13 mm široký a 7,5 mm tlustý.

10. *Zlomek diafýsy levé kosti holenní* (tibia), pod tuberositas počínající a maximálně 135 mm dlouhý⁽²¹⁾, mírně se strany oploštěný (diam. ant. post. ve výšce foram. nutr. = 41 mm, diam. transv. 26 mm). Také na této kosti lze zjistiti několik skvrn, jichž temná barva a útvar prozrazují přítomnost manganu.

11. *Zlomek střední části kosti předloketní*, nejspíše loketní (ulna), na povrchu značně zvětřalý a šedými skvrnami pokrytý, asi 76 mm dlouhý.

12. *Bederní obratel* (vertebra lumbal.), jehož výčněl trnový (proc. spinosus) a výčněl příčný strany levé, jakož i část horního výčněle kloubního jsou ulomeny a chybí. Tělo obratlové jest 26 mm vysoké, 52 mm široké a 35 mm hluboké.

13. *Distální část kosti ramenní* (humerus) strany levé, maximálně 60 mm měřící. Vzdálenost obou hrbolů (kondylů) obnáší 54 mm, šířka kloubní plochy (trochlea et eminentia capitata) 39 mm.

14. *Dolní část kosti stehenní* (femur) strany pravé, maximálně (k vnitřnímu hrbolu kloubnímu) 99 mm dlouhá; zadní stěna a kloubní plocha dosti zachována, přední a postranní části více spuchřelé a defektní.

15. Lépe zachovaná *dolní část levé kosti stehenní* (femur sin.), maximálně (k zevnímu hrbolu) 115 mm měřící. Anteroposteriorní průměr zevního kondylu měří 56 mm, transversální 27 mm.

16. *Kost patní* (calcaneus) levé strany; jest maximálně 75 mm dlouhá; její calx jest 42 mm vysoká, 29 mm široká. Kost jest na vnitřní straně celkem dobře zachovalá, ale zevní část, i polovice kloubní plošky pro spojení s kostí hleznovou chybí a byla ostrým řezem oddělena.

17. *Zlomek prvního obratle krčního*, nosiče (atlas), z něhož jest zachována massa lateralis sin. s kloubními ploškami pro spojení s lebkou a naopak s obratlem druhým. Kloubní ploška horní měří 9×18 mm, dolní 14×17 mm. Rovná, ale neúplná plocha řezná dokazuje, že od tohoto zlomku ostatní část obratle oddělena byla většinou ostrým nástrojem (pilkou) a pak dolomena.

Podle zbarvení a jakosti kostí, zvláště pak podle tvarů a rozměrů bylo možno souditi, že *kosti a zlomky sub 8—17* (mimo č. 10) *uvedené pocházejí od jedné a téže kostry, a že se praesentují již svým větším počtem jako ostatky sv. Václava* (tab. IV a V), kdežto zlomky sub 1—7 uvedené, podle různého zbarvení, jakosti kosti a podle svých rozměrů ke kostře právě zmíněné nenáležejí, nýbrž že pocházejí z jiných, a to nejméně ze čtyř, možná však i z více těl.

Pro to svědčí okolnost, že již ony tři zlomky týlní (č. 2, 5 a 6) se k sobě nehodí a poukazují na tři různé osoby; mimo to možno vyloučiti s jistotou i zlomek kosti lýtkové (č. 1) jako samostatný ostatek. *Těchto 7 kusů možno tudíž pokládati za ostatky jiných svatých, jež podle zpráv y T o m . P e š i n y k ostatkům sv. Václava teprve v XVII. století byly přiloženy.*

Toliko o zlomku kosti holenní (č. 10) nebylo hned jistoty, zda nepatří přece též k ostatkům sv. Václava. Pro svou tloušťku nehodí se sice tak dobře k ostatním, na štíhlejší formy poukazujícím kostem, ale při známé individuální variabilitě nebylo lze podati ihned rozhodný posudek. Teprve na základě většího srovnávacího materiálu a vzhledem k pozdějším nálezům bylo možno také zlomek ten (č. 10) s pravděpodobností z počtu ostatků sv. Václava vyloučiti.

II. *Příslušnost lebky, odděleně chované, k ostatkům sv. Václava nelze anatomicky dokázati, avšak svědčí pro to jednak okolnost, že rozměry a tvary lebky, o nichž se ihned zmíním, se hodí k rozměrům a tvarům ostatních ostatků, a pak zvláště to, že se zlomek prvního obratle (č. 17) svým zbarvením (shodným s barvou spodiny lebeční), svými rozměry a zakřivením kloubní plošky k lebce nápadně dobře hodí a ke kloubnímu hrbolu týlnímu pěkně přiléhá.*

III. Lebka byla uschována bez *dolní čelisti*. Když pak dne 11. dubna p. Dre m P o d l a h o u za mé přítomnosti odšroubována byla knížecí čapka stříbrného poprsí sv. Václava z r. 1486, aby mohly býti prozkoumány zuby v jímce nad čelem uschované a jejich příslušnost k lebce, učiněn překvapující nález, že v dutině čapky onoho relikviáře jest uložena *dolní čelist sv. Václava*. Při tom zároveň zjištěno, že také zuby v relikviáři chované nesporně náležejí k lebce. Oba úplné řezáky zapadají do příslušných lůžek a také zlomek špičáku přiléhá správně k zbytku zubu v čelisti.

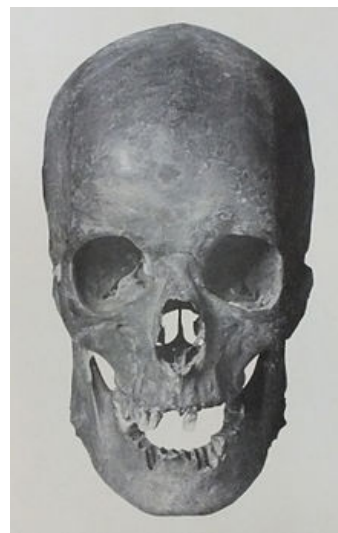
Lebka jest úplně zachovalá. Toliko pravý oblouk jařmový jest pilkou odříznut a lamina papyracea kosti cedičné v pravé oční kosti jest defektní. Barva lebky jest žlutavá, místy až hnědá, místy světlejší. Na mozkovně, ale také na obličejové části přiléhají temnohnědé až černé zasklé vrstvy, t. j. zbytky zasklých měkkých částí. V krajině čelní prosvítá barva zelenavá, patrně stopy bronzu nebo bronzové látky, kdysi přiléhající. Na čelní kosti, a to na pravé polovici nad hrbolem čelním, se čte nápis: »† Caput sancti Wenceslai Martyris«. Po obou stranách lebky jsou v dolní části kostí temenních a na šupinách skráňových patrné otisky po vlasech, ba i zbytky vlasů samých, barvy nyní světlehnědé.

Lebka má vysloveně mužský typ, jak svědčí její celkový tvar, oblouky nadoboční a klenba čela, dobře vytvořené čáry skráňové a týlní, silné výčnělky soscové a poměrně silný chrup. Lebka jest velmi pravidelných, ušlechtilých tvarů, nejvíce žádné odchylky Šev věncový, který jest v střední části zachován jen v stopách, byl jemně zoubkovaný; po stranách jest lépe zachován a střední složitosti, ale v krajinách skráňových srostlý. Šev šípový jest téměř úplně srostlý; okraje kostí temenních jsou podle něho poněkud vyvýšeny. Foramina parietalia jsou naznačena jen jako jamky. Šev lambdový jest v střední části srostlý, jen v zevní polovici zachován, středně složitý. Ostatní švy (suturae occipito-mastoideae, squamosae, spheno-parietales, spheno-frontales) jsou zachovány. Pod pravým asteriem jest v sutuře occipito-mastoidea vsutá kůstka, asi 4 mm v průměru měřící.

Z chrupu jsou v horní prave čelisti zachovány: 1. a 2. zub lícni, 1. a 2. stolička úplně, špičák pak z polovice, kdežto jeho přední část jest po délce odštípnuta; na levé straně vězely ve svých lůžkách kořeny druhého lícniho zubu a první stoličky, jakož i jeden kořínek druhé stoličky. Zachovalé kořínky prozrazovaly vesměs, že korunky zubů byly vylomeny. Lůžka řezáků, levého špičáku, prvního zubu lícniho a poslední stoličky levé strany byla prázdná. Pravá poslední stolička chyběla již za živa, neboť není stopy po jejím lůžku.

II.
Lebka sv. Václava.

III.
Úplná lebka sv. Václava.

Dodatečně, t. j. při prohlídce dne 11. dubna 1911, byly v čelní jímce stříbrného poprsí sv. Václava nalezeny ještě tyto zuby: střední levý a pravý horní řezák a přední část korunky pravého horního špičáku. Prof. J. Hnátek přitmelil dne 22. dubna zuby na příslušná místa, čímž byl chrup horní čelisti částečně doplněn, takže chybí toliko oba zevní řezáky levý špičák a první levý zub lícni.

Dolní čelist, nalezená při prohlídce dne 11. dubna 1911 v koruně stříbrného poprsí sv. Václava, jest úplně zachována; toliko oba výčnělky havraní (processus coronoidei) jsou ulomeny. Čelist jest žlutohnědé barvy a podobně jako lebka částečně pokryta zbytky zaskchlé vrstvy měkkých částí. Nejen toto zevní vzezření, ale zvláště správné vkloubení a přiléhání plošek zubů obou čelistí (t. zv. »skousnutí«) dokazuje, že *dolní čelist patří k lebce výše popsané*. Na vnitřní straně levé polovice čelisti jest pak starý nápis: »S. Wenceslai Mart.«. Na čelisti není ničeho pozoruhodného, leda že její úhly jsou značně tupé a poněkud ven vyhrnuté, což svědčí o silnějším svalstvu obličejovém. V čelisti vězely vpravo tři úplně zachovalé stoličky, vlevo pak stolička druhá, jejíž korunka byla ulomena a kdysi lepidlem nedosti trvanlivě znovu připevněna, takže odpadla a nalezena byla v sáčku odděleně. Přední pár kořenů tohoto zubu se nachází z lůžku, zadní dvojité lůžko jest prázdné. Mimo to jest zachována větší část prvního lícniho zubu strany levé (toliko korunka jest uštípnuta); konečně se nachází v předních lůžkách první stoličky a poslední stoličky po jednom kořínku, takže vedle uvedených čtyř stoliček jsou ve svých lůžkách tři kořínky. Ostatní lůžka, zvláště lůžka čtyř řezáků, obou špičků, dvou lícni zubů vpravo a druhého lícniho zubu vlevo, jakož i lůžka zadních kořínků tří stoliček levých, jsou prázdná. Ze všeho jest patrné, že chrup byl — až na pravý horní zub moudrosti — za živa úplný. Po kazu zubním není nikde ani stopy. Korunky zachovalých zubů jsou v střední míře, totiž toliko na svých hrbolcích opotřebený, z čehož se dá soudit *mladší, ale plně dospělý věk* (Tab. III.)

Pokud se týče tvarů lebečních, vykazuje lebka při pohledu shora (norma parietalis) obrys dlouhého úzkého ellipsoidu s úzkým čelem a vytáhlým týlem; hrboly temenní málo vynikají. — Při pohledu zezadu (norma occipitalis) jeví se klenba mozková jako vysoký oblouk s rovně spadajícími stranami. — Při pohledu se strany (norma lateralis) vidíme na obličej celkem orthognathním nosní kůstky zasazené nehluboko pod mírně vyvinutými oblouky nadobočními; čelo ustupuje v plochem, ale vysokém oblouku nazad ke klenutému temenu, které přechází obloukem v plný, pěkně vypouklý týl. — Jak pohled ze předu (norma facialis) ukazuje, jest obličej vysoký, úzký; čelo jest úzké, jařmové oblouky přiléhají; nad kořenem nosním se zachovaly nepatrné stopy čelního švu; foramina supraorbitalia jsou zcela malá, ale pod nimi jsou mělké incisury; očníce jsou čtyřhranně zakulacené, poněkud šikmo položené; nos jest vysoký a úzký, právě tak jeho apertura piriformis, která jest dole ostře ohraničená; nosní trn ostře vystupuje. Při pohledu zdola (norma basilaris) patrný jest též úzký, protáhlý tvar lebky. Patro jest úzké, týl vytáhlý; zuby stojí v úzkém oblouku.

Rozměry a indexy z nich vypočtené jsou uvedeny v připojeném přehledu. Z nich seznáváme též, že lebka jest poměrně dlouhá (dolichocefální s indexem 70'81), při tom střední výšky. Obličej jest úzký, ve svrchní části vysoký (index obličejový 83'33, index svrchního obličej 59'17); očníce jsou střední výšky, ale na hranici k tvarům vysokým (index očnícový 84'21); nos jest úzký, vysoký (index nosový 41'51).

Podle tvarů i podle rozměrů má lebka typ t. zv. plemene nordického, který v první době křesťanské v Čechách byl hojně (asi v jedné třetině obyvatelstva) zastoupen, ale později, již v XIV. století, ustupoval jiným typům. K tomuto typu náleží vyšší vzrůst, světlé vlasy i vousy a modré oči. Známa starší vyobrazení neodporují tomuto pojetí tělesné povahy sv. Václava, naopak se s ním shodují.

Zvláštní náhodou shoduje se také socha sv. Václava, kterou zhotovil Petr Parléř kol r. 1372 pro svatováclavskou kapli, se znaky lebky právě popsané, jakoby byla sochaří modelem, což ovšem při povaze gotického umění sotva možno předpokládati.

Rozměry a indexy lebky sv. Václava:

	mm		mm
Mozkovna:		Tetiva lambda-bas.	123
Délka největší	185	Délka spodiny nas.-bas.	100
Šířka největší	131	Šířka spodiny bimast.	122
Výška basion-bregma	135	Délka otvoru týlního	34
Šířka čela nejmenší	93	Šířka otvoru týlního	31
Šířka čela největší	108		
Šířka týlu biaster	106	Obličejová část:	
Obvod horizont.	507	Šířka biorbit.	100
Oblouk příční	294	Šířka bizygom.	123
Oblouk podélný čelní	125	Šířka bimaxill. max.	93
Oblouk podélný temenní	128	Šířka bimaxill. dolní	89
Oblouk podélný týlní	128	Výška nas.-gnath.	120
Oblouk podélný v celku	381	Výška nas.-prosth.	71
Tetiva čelní	114	Výška nas.-dent. sup.	80
Tetiva temenní	116	Dist. bas.-prosth.	101
Tetiva týlní	106	Dist. bas.-gnath	118

[red 2]

IV.
Ostatky sv. Václava nalezené
v domečkovém relikvii.

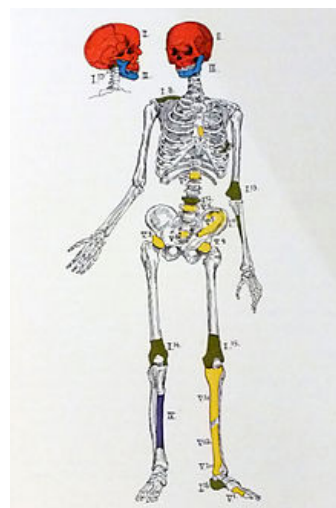

V.
Ostatky sv. Václava nalezené
v domečkovém relikvii.

VI.
Ostatky sv. Václava, nalezené
v olověné truhlici pod oltářem,
a holenní kost s gotickým nápisem
z relikvie č. inv 63.

Šířka meziočnicová	22	Výška gnath. alv.	31
Očnice, výška	38	Délka gnath.-gon. sin.	88
Očnice, šířka	32	Délka gnath.-gon. dext.	91
Nos, výška	53	Šířka bigon.	102
Nos, šířka	22	Šířka bicondyl. ext.	118
Nos, výška apert.	33	Šířka bicondyl. med.	99
Nosní kůstky, délka	23		
Nosní kůstky, šířka koř.	15	<i>Indexy:</i>	
Nosní kůstky, šířka nejm.	9	Délka: šířce lebky	70'81
Nosní kůstky, šířka max.	18	Délka: výšce lebky	72'97
Šířka h. čelisti, zevní	60	Šířka: výšce lebky	97'04
Délka patra	52	Obličejový	83'33
		Obličejový horní	59'17
<i>Dolní čelist:</i>		Očnicový	84'21
Výška gnath. dent.	42	Nosní	41'51

VII.
Přehled nalezených ostatků
sv. Václava.

IV. Ke kostře sv. Václava možno přičísti i zlomek *pravé kosti holenní*, která se chová odděleně v relikviáři č. inv. 63 a je gotickým písmem označena jako »Brachium Scti Wenceslai«^[3] Zkoumáním této kosti bylo zjištěno, že se rozměry i tvary shoduje s levou kostí holenní, nalezenou v olovené truhlici pod oltářem a popsanou suš. 2. Pokud při porušenosti této kosti možno vysloviti úsudek, lze míti za to, že obě, pravá i levá, přísluší jedné a téže kostře, t. j. kostře sVáclava.

V. Další ostatky sv. Václava nalezeny v olovené truhlici vyzdvižené dne 29. dubna 1911 z hrobní dutiny podoltární v kapli svatováclavské. Naznačoval to již latinský nápis na stříbrné destičce z r. 1348. Truhlice obsahovala mimo zbytky dřevěné, koží potažené skřínky i okolní hřbitovní prst', vniklou sem děravým dnem z velké truhlykterou dal uložit do podoltární dutiny Karel IV

Při prozkoumání obsahu truhlice dne 1. května 191 nalezeny byly tyto kosti (tab.VI):

1. *Záprstní kost palce levé nohy* (os metatarsale I. lateris sinistri) skoro úplně zachovalá, s malými jen defekty na zevní straně spodiny a pod hlavičkou. Délka kosti obnáší maximálně 66 mm (v ose kosti 65 mm), capitulum jest 21'5 mm široké, 20'5 mm široké^[red 3] basis 19 mm široká a 26 mm vysoká. Na plantární straně vykazuje kost změny, které se zprvu zdály následkem vysazení velkého žáru, t. j. místně omezené zuhelnatění a povrchní popraskání; ve skutečnosti jde o hnilobu kosti.

2. *Tři zlomky levé kosti holenní (tibia):*

a) První zlomek 212 mm dlouhý představuje asi necelé dvě horní třetiny kosti a sestává z části těla, jehož přední díl (s hranou) jest však po délce vyláman, kdežto hlavice jest až k drsnatině (tuberositas) poměrně dobře zachována. Na vnitřním hrbole (condylus int.) jest kloubní ploška příslušnou vrstvou kompakty pokryta, podobně i eminentia intercondyloidea, kdežto na zevním hrbole jest spongiosa obnažena a otřena. Poškození střední části kosti vysvětluje se tím, že kost vykazuje zde opět ony změny hnilobní, následkem kterých se zde snadno vydrolila a vylámala. Budiž také podotknuto, že se na mediální straně hlavice nachází rovná, jako řezem vzniklá plocha.

b) Druhý zlomek, 118 mm dlouhý, představuje něco více než dolní třetinu kosti holenní, sahající až ke kotníku vnitřnímu. Také tento zlomek vykazuje, a to ve své hořejší části, zmíněné změny hnilobní a nepřiléhá proto přímo k předcházejícímu zlomku. — Jeho přední a zevní strana jest povrchně arodována, kdežto zadní a vnitřní strana zachovala hladký povrch.

c) K úlomku sub b) uvedenému přiléhá zlomek třetí 50 mm dlouhý, představující dolní konec kosti holenní, z něhož však zachován jest jen vnitřní kotník (malleolus) a něco sousední části kosti.

3. *Zlomek spongiózní kosti* (43 mm × 42 mm × 29 mm měřící) pokročile ztrouchnivělá, jehož houbovitá tkáň jest na povrchu pokryta žlutavým práškem, povstalým ztrouchnivěním kosti. Podle kulovité, ve větším rozměru zachovalé kloubní plochy jde patrně o část hlavice kosti stehenní, jejíž strana se nedá určit.

4. *Podobný zlomek spongiózní kosti* (33 mm × 44 mm × 31 mm měřící), ale poněkud (jako žárem) v své barvě a konsistenci pozměněný; také na tomto zlomku zachovala se část kulovité plošky podle které možno souditi, že jde o hlavici kosti stehenní (nebo ramenní?).

5. *Nepravidelně prohnutá, listovitě utvářená a tenká deska*, as 95 mm dlouhá a 69 mm široká, která pochází patrně z vnitřní lamely lopatky kyčelní až k okraji incisury ischiad. maj. Také na této kosti jsou temné, jako uhlím zbarvené skvrny

6. *Dva k sobě přiléhající* (a mnou pomocí tmele spojené) *zlomky přední části těla nějakého většího obratle* (nejspíše bederního), jehož výška obnáší vpředu asi 35 mm.

7. *Spongiózní úlomek* (30 × 31 × 25 mm měřící), který podle drsné rovné plošky pochází z nějakého těla obratlového.

8. Asi 44 mm dlouhý a 24 mm široký *zlomek spongiózní kosti*, jehož přední hladká, dvěma příčnými hranami vyznačená plocha prozrazuje, že jde nepochybně o úlomek kosti křížové.

9. Asi 24 mm dlouhý a 14 mm široký *zlomek spongiózní kosti*, tenkou kompaktní pokrytý. Podle zachovalé hrany a postranného zářezu (pro spojení s chrustavkou žeberní) jest to zlomek kosti hrudní.

10. *Jeden větší a 18 menších kousků spongiózní kosti*, snadno se drojící, jichž příslušnost se nedá blíže stanoviti, ale z nichž asi některé patří k lépe zachovaným, dříve uvedeným zlomkům.

11. *Jedenáct úlomků z kompakty diafys kostí dlouhých* z nichž asi opět část náleží ke kostem uvedeným.

Hlína, jež děravým dnem do olovené truhlice z velké truhly se byla dostala, jest patrně prst' hřbitovní bez výběru sebraná. V ní nacházely se — mimo úlomky olova z truhlice, kusy dřeva a hedvábných látek obalových — také kameny, kusy dřevěného uhlí, nějaké penízky či plíšky a větší počet malých úlomků a drobtů kost'ových, z nichž snad některé patří ke kostem výše popsaným, jiné však prostě přimísleny byly a náhodou do truhlice se dostaly; to platí zvláště také o některých kůstkách malých ssavců (mezi nimiž jsem poznal zuby nějakého malého hlodavce a dvě žebírka nějakého většího ssavce), ale také asi o některých nepatrných úlomcích lidských kostí, z nichž 2 neb 3 podle zachovalých zoubků švu pocházejí z nějaké lebky

Příslušnost pozůstatků v truhlici nalezených a sub IV., č. 1—9, resp. 1—11 uvedených ke kostře, od které pocházejí pozůstatky v oltární mense uložené a sub I., č. 9—17, vypočtené, nedá se sice z anatomických důvodů přímo dokázati, avšak nic nemluví proti takovému přiřčení; naopak svědčí pro to rozměry a tvary kostí z obou nálezů, dále okolnost, že kloubní plocha kosti holenní (IV., č. 2, a—c) odpovídá příslušné kloubní ploše kosti stehenní (I., č. 15) a k ní dobře přiléhá, a pak skutečnost, že v truhlici byly nalezeny pouze kosti, které nález v oltární mense doplňují a konečně snad i podobné, jakoby žárem vzniklé změny hnilobní na kostech z obou nálezů. Že nálezy v mense a v truhlici pod oltářem náležejí k sobě a že byly v určité době, nejspíše r. 1348 nebo brzo potom od sebe odděleny, o tom svědčí — jak p. Dr. A. Podlaha ukázal — ztrouchnivělé zbytky hedvábí, jímž ostatky byly v obou nálezech obaleny

Tím jest výpočet ostatků, které možno tělu sv. Václava připsati, vyčerpán. Názorný přehled všeho, co z nich jest při chrámu sv. Víta zachováno, podává barevná tabulka, na níž různými barvami naznačeny jsou ostatky v jednotlivých nálezech učiněné, pokud to bylo možno přesně určití.^[4] (Tab. VII.)

Z celkového pohledu jest patno, že se z celé kostry sv. Václava zachovalo poměrně málo. Část zničena byla asi zetlením, ale velká část dostala se asi ve tvaru malých zlomků do různých kostelů a oltářů, z nichž v Čechách samých tak značný počet věnován jest sv. Václavu. Část ostatků putovala dokonce, jak. p. biskup P o d l a h a zjistil, do daleké ciziny. Některé kosti, jako lebka, dolní čelist a atlas, vykazují zřejmé stopy po úmyslném oddělení jednotlivých částí. O tom, zda rovné, jakoby řezné plochy na levé kosti holenní a na kosti patní povstaly rovněž úmyslným oddělením, či zda vznikly prostě proříznutím ostrou lopatou při exhumaci těla (jak se při vykopávkách velkých kostí někdy děje) netroufám si rozhodovati.

Konečně nutno se zvláště zmíniti o hnilobních změnách na některých kostech. Jak při popisu jednotlivých kostí bylo poznamenáno, vykazují některé z nich změny, které na první pohled činí dojem, jako by byly vznikly velkým žárem; takové změny byly zvláště pozorovány na zlomku kosti loketní (I. 11), na nejhořejším konci zlomku pravé kosti stehenní (I. 14), dále zvláště nápadně na záprstní kosti palce levé nohy (V. 1), na levé kosti holenní (V. 2) a na zlomku kosti kyčelní (V. 5). Změny ty pozůstávají částečně v popraskání, hlavně pak v zbarvení, které se jeví v různých odstínech od světlohnědé a šedé až k temnohnědé a skoro černé barvy, jaké lze při opálení kosti docíliti, a sice pouhým začazením a zažehnutím až k úplnému spálení. Domněnka, že by se mohlo jednati o opálení, byla ještě tím podepřena, že v okolní prsti a též v prsti do olověné truhlice vniklé se nacházely kousky dřevěného uhlí. Opálení pozůstatků sv. Václava by se pak vysvětlilo požárem, kterým r. 1091 zničena byla basilika svatovítská, aneb požárem svatovítského chrámu r. 1541, který zachvátil také kapli sv. Václava. Avšak nálezy na kostech v okolní půdě pod dlažbou kaple sv. Václava a na jiných místech svatovítského chrámu roztroušených dovolují jiné vysvětlení. Kosti ty vykazují totiž podobné změny připomínající vlivy žáru, popraskání a zbarvení přihnědlé neb šedivé až černé, ale vedle toho i místa zbarvená růžově až fialově s přechody k šedivým až zcela temným odstínům. Bližší zkoumání svědčí pro to, že *tu jde o zvláštní* — pokud mi známo dosud nepopsaný — *druh rozkladu kostí* (asi bakteriemi způsobený), který vede k růžovému až temněfialovému, po zasychání však šedému až černému zbarvení a k popraskání a rozpadnutí kostí.

Konečné změny takto vzniklé připomínají, jak mi i zkušení odborníci přisvědčili, vlivy žáru, takže by snadno mohl vzniknouti mylný názor, že jde o kosti spálené nebo popálené. Podle makroskopického vyšetření soudil bych pak, že také většinu změn na ostatcích sv. Václava dlužno pokládati za následky nikoli žáru, nýbrž rozkladu, zvláště ony rozsáhlé změny na levé kosti holenní, na zlomku kosti loketní a asi také na záprstní kosti palce levé nohy.

*

Výsledek anthropologického vyšetření ostatků sv.Václava možno shrnouti takto:

A. Ostatky byly — nehledíc k drobných zlomkům v různých relikviářích, které Dr. Ant. Podlaha vypisuje ve svém článku »Sv. Václava hrob a ostatky« — přechovávány odděleně na čtyřech resp. pěti místech.

I. V oltární mense, kam však podle zprávy Tom. Pešiny r. 1671 přidány byly ostatky jiných světců; ze 17 zde nalezených kusů přináležejí devět k téže kostře, kdežto ostatních osm pochází od jiných těl, a to nejméně od čtyř. Již tento číselný poměr poukazuje k tomu, že oněch devět kusů dlužno pokládati za ostatky sv Václava.

II. a III. Lebka a dolní čelist byly odedávna přechovávány odděleně. Podle zevních znaků a skousnutí chrupu horní a dolní čelisti patří obě jistě k sobě. Pro příslušnost lebky k ostatkům sub I. uvedeným svědčí přesné přiléhání kloubních hrbolů lebečních k prvnímu obratli sub I., č. 17, uvedenému. Také odděleně chované zuby vpadly správně do příslušných lůžek zubních.

IV. Ostatek (zlomek holenní kosti pravé) odděleně v relikviáři a pod č. inv. 63 označený jako »Brachium St. Wenceslai« shoduje se s levou kostí holenní v olověné truhlici nalezenou a subV. popsanou, takže možno jej též ostatní kostře přiřknouti.

V. Kostrové části nalezené v olověné truhlici pod oltářem a stříbrnou deštičkou z r. 1348 označené též jako ostatky sv. Václava shodují se ve svých znacích s ostatky pod I.—III. uvedenými a doplňují je vhodným způsobem, ovšem jen neúplně.

Náležejí tudíž všechny ostatky odděleně přechovávané patrně k téže kostře.

B. Ostatky v oltární mense a v olověné truhlici pod oltářem uložené utrpěly částečně značně hnilobou kostí, jak se jevila na jiných místech v půdě pod chrámem. Některé části byly pak patrně pro relikviáře jiných kostelů odejmuty

C. Podle znaků na lebce náležejí ostatky mladšímu muži, jakým podle historických dokladů sv. Václav skutečně byl. Lebka má typ t. zv. plemene nordického, který byl v první době křesťanské v Čechách hojně zastoupen. K tomu typu patří světlý vlas a modré oči. Historické prameny, ani starší vyobrazení, pokud je tu možno aplikovati, neodporují tomuto pojetí tělesné povahy sVáclava, naopak se s ním shodují.

- Příklady z českých dějin kulturních viz:*J. Matiegka*: Pozůstatky slavných mužů a žen. Lidové rozpravy lékařské. Č. 108. Praha, 1912.
- Míry zde uvedené získány měřením pomocí kružidla posunovacího.
- Názvem »brachium« bývaly při nedostatečné znalosti anatomie až do XVI. století označovány prostě dlouhé kosti končetinové.
- Jen přibližně, tudíž nejistě mohly býti zakresleny na př. zlomek kosti hrudní, zlomek žebra, těla obratlová atd. Zde nutno odkázati na přesnější popis kostí. Římské číslice označují jednotlivé nálezyarabské číslice pořadí ostatků. Barva z e l e n o u naznačen je nález ze 4. dubna 1911, č e r v e n o u lebka vyřatá z relikviáře na hlavním oltáři, m o d r o u dolní čelist uložená v stříbrném poprsí pokladu svatovítského, ž l u t o u nález z 29. dubna a f i a l o v o u holenní kost, chovaná v rukovitém relikviáři pokladu svatovítského.

Redakční poznámky

Toto jsou redakční poznámky projektu Wikizdroje, které se v původním textu nenacházejí.

1. Viz Autor:Antonín Podlaha
2. V originálním textu se tato část tabulky nachází na konci strany a další část (zde níže) pokračuje na začátku strany následující. Údaje týkající se obličejové části tedy pokračují v tabulce níže v levém sloupci.
3. V originálním textu je u obou rozměrů uveden popis „široké“. Zřejmě jde o omyl a u jednoho z nich má být „vysoké“.

Citováno z [https://cs.wikisource.org/w/index.php?](https://cs.wikisource.org/w/index.php?title=Svatováclavský_sborník_na_památku_1000._výročí_smrti_knížete_Václava_svatého,_I._díl/Anthropologické_vyšetření_ostatků._Svatováclava&oldid=135278)

[title=Svatováclavský_sborník_na_památku_1000._výročí_smrti_knížete_Václava_svatého,_I._díl/Anthropologické_vyšetření_ostatků._Svatováclava&oldid=135278](https://cs.wikisource.org/w/index.php?title=Svatováclavský_sborník_na_památku_1000._výročí_smrti_knížete_Václava_svatého,_I._díl/Anthropologické_vyšetření_ostatků._Svatováclava&oldid=135278)

Stránka byla naposledy editována 28. 12. 2016 v 02:06.

Text je dostupný pod licencí [Creative Commons Uveďte autora – Zachovejte licenci](#) případně za dalších podmínek. Podrobnosti naleznete na stránce [Podmínky užití](#)